ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA

RĒZEKNES TIESU NAMS

Lietas Nr.A420478613
Lietas arhīva Nr.A42-00869-14/41

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rēzeknē 2014.gada 28.aprīlī

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:

tiesnesis P.Novičenoks,

piedaloties pieteicējam /A.J./, personas kods /personas kods/, un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes – Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārstāvim /A.B./,

atklātā tiesas sēdē videokonferences režīmā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /A.J./ pieteikuma par Jelgavas cietuma administrācijas faktiskās rīcības – uzturēšanas apstākļu nenodrošināšana atbilstoši normatīvajiem aktiem – atzīšanu par prettiesisku laika posmā no 2012.gada 9.oktobra līdz 2012.gada 15.oktobrim Jelgavas cietuma /vienības/vienības soda izolatora kamerā Nr./kamera/, laika posmā no 2012.gada 16.oktobra līdz 2012.gada 9.novembrim Jelgavas cietuma /vienības/vienības kamerā Nr./kamera/, laikposmā no 2012.gada 9.novembra līdz 2012.gada 15.novembrim Jelgavas cietuma /vienība/.vienības kamerā Nr./kamera/, laika posmā no 2012.gada 11.maija līdz 2012.gada 30.maijam, laika posmā no 2012.gada 25.jūnija līdz 2012.gada 24.augustam un laika posmā no 2012.gada 27.augusta līdz 2012.gada 27.septembrim Jelgavas cietuma /vienība/vienības kamerā Nr./kamera/, laika posmā no 2012.gada 15.novembra līdz 2013.gada 14.janvārim Jelgavas cietuma /numurs/vienības kamerā Nr./kamera/, kā arī labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu daļā par atlīdzinājuma noteikšanu – morālā kaitējuma atlīdzinājumu Ls 20 000 apmērā.

Aprakstošā daļa

[1] Ieslodzījuma vietu pārvaldē 2013.gada 31.janvārī saņemts /A.J./ (turpmāk – Pieteicējs) 2013.gada 28.janvāra iesniegums (*lietas 120.-121.lapa*) un 2013.gada 8.martā saņemts Pieteicēja iesnieguma 2013.gada 5.marta papildinājums (*lietas 122.lapa*). Iesniegumos Pieteicējs lūdza atzīt par prettiesisku Jelgavas cietuma faktiskos rīcību, nenodrošinot cilvēktiesībām atbilstošus uzturēšanās apstākļus laikposmā no 2012.gada 9.oktobra līdz 2013.gada 14.janvārim cietuma soda izolatoros un dzīvojamās kamerās, kā arī lūdza atlīdzināt Pieteicējam nodarīto morālo kaitējumu Ls 20 000 apmērā. Tāpat Pieteicējs sūdzējies par to, ka vairāki viņa iesniegumi un sūdzības netika nosūtīti adresātiem, tādējādi viņam tika nodarīti materiālie zaudējumi Ls 8,20 par pastmarkām un par rūtiņu lapām Ls 1,40, jo cietuma administrācija viņu nenodrošināja ar kancelejas piederumiem.

Pieteicējs iesniegumos Ieslodzījuma vietu pārvaldei norādījis, ka apstrīd cietuma administrācijas rīcību, nenodrošinot Pieteicējam cilvēktiesībām atbilstošu uzturēšanās apstākļus Jelgavas cietuma kamerās, proti:

1) /vienība/.vienības soda izolatora kamerā Nr./kamera/, kurā Pieteicējas atradās laikposmā no 2012.gada 9.oktobra līdz 2012.gada 16.oktobrim, bija nepietiekams dabiskais un mākslīgais apgaismojums, logs ir izbūvēts no stikla blokiem un atrodas triju metru augstumā virs ieejas durvīm. Kvēlspuldzes jauda ir nepietiekama – apmēram 40-60W. Kamerā ir nepietiekama ventilācija, valdīja netīrība. Tualetē bija piekaltuši izkārnījumi un izlietne bija ļoti netīra, jo tā netika pienācīgi uzkopta. Pieteicējs norāda, ka visi soda

izolatori ir bijuši vienādi, tajos bija izsisti logi un nebija iespējams uzturēties.

2)/vienība/.vienības soda izolatora kamerā Nr./kamera/ un kamerā Nr./kamera/, kurās Pieteicējs atradās 2011.gada septembrī un 2011.gada oktobrī, bija apstākļi, kas Pieteicējam liedza iespēju „lasīt un mierīgi dzīvot". Bija nepietiekams apgaismojums un nepietiekama ventilācija. Pieteicējam sakarā ar atrašanos soda izolatora kamerās ir pasliktinājusies redze, paaugstinājusies agresija un radušās psiholoģiskas problēmas. Lai mazinātu depresiju, Pieteicējs ir lietojis nomierinošus medikamentus;

3)/vienība/.vienības /kamera/.kamerā, kurā Pieteicējs atradās laikposmā no 2012.gada 16.oktobra līdz 2012.gada 9.novembrim, nebija loga (tas bija izsists) un nebija loga rāmja, kamerā bija auksti, kamerā neieplūda svaigs gaiss, bija nepietiekams dabiskais apgaismojums, lai varētu lasīt un rakstīt. Kamerā bija divu stāvu gultas, un Pieteicēja kameras biedrs, kura guļamvieta atradās divstāvu gultas otrajā stāvā, varēja pārredzēt sanitāro mezglu laikā, kad Pieteicējs apmeklēja tualeti;

4)/vienība/.vienības kamerā Nr./kamera/, kur Pieteicējs atradās laikposmā no 2012.gada 9.novembra līdz 2012.gada 15.novembrim, sanitārais mezgls nebija norobežots un nebija nodrošināts privātums tualetes apmeklējuma laikā, bija nepietiekama dabiskā ventilācija, jo logs bija mazs un tam priekšā bija restes, bija bojāts mākslīgā apgaismojuma dienasgaismas gaismeklis, turklāt tas nebija izolēts;

5) /vienība/.vienības kamerā Nr./kamera/, kurā Pieteicējs atradās laikposmā no 2012.gada 15.novembra līdz 2013.gada 14.janvārim, bija nepietiekama dabiskā ventilācija, jo logam priekšā no ārpuses bija dēlis, kā arī grīda bija neapmierinošā stāvoklī, kamerā bija grauzēji (peles), bija bojāts mākslīgā apgaismojums dienasgaismas gaismeklis, līdz ar to, kamerā bija neatbilstošs mākslīgais apgaismojums, kā rezultātā Pieteicējam pasliktinājās redze;

6)/vienība/.vienības dušas telpa bija netīra, uz grīdas un sienām bija rūsa un kaļķis, uz grīdas

esošie dēļi sapuvuši, no tiem „nāca ārā" naglas. Pieteicējs norāda, ka minētajā dušas telpā bija caurvējš;

7)/vienība/.vienības kamerā Nr./kamera/, kurā Pieteicējs atradās no 2012.gada maija bija nepietiekama ventilācija un nepietiekams dabiskais apgaismojums.

[3] Ieslodzījuma vietu pārvalde ar 2013.gada 26.marta lēmumu Nr.1/13.1-J/589/1369 (turpmāk – Lēmums) Pieteicēja iesniegumu apmierināja daļā par Jelgavas cietuma administrācijas faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku un morālā kaitējuma atlīdzināšanu, atzīstot par prettiesisku cietuma rīcību, nenodrošinot Pieteicējam:

1) laika posmā no 2012.gada 9.oktobra līdz 2012.gada 15.oktobrim /vienība/vienības soda izolatorā Nr./numurs/ tiesības uz pietiekošu apgaismojumu, lai Pieteicējs varētu lasīt un pieņemt ēdienreizi;

2) laikā laikposmā no 2012.gada 16.oktobra līdz 2012.gada 26.oktobrim un no 2012.gada 29.oktobra līdz 2012.gada 9.novembrim /vienība/vienības kamerā Nr./kamera/ un laikposmā no 2012.gada 9.novembra līdz 2012.gada 15.novembrim /vienība/vienības kamerā Nr./kamera/, nenodrošinot pietiekamu privātumu tualetes apmeklējuma laikā pietiekamā apjomā.

Pieteicējam kā patstāvīgs morālā kaitējuma atlīdzinājuma veids par konstatēto prettiesisko rīcību ir noteikts ieslodzījuma vietas rakstveida atvainošanās. Pārējā daļā Pieteicēja iesniegums atstāts bez apmierinājuma.

Tāpat ar Lēmumu atstāts bez izskatīšanas Pieteicēja iesniegums par Jelgavas cietuma faktisko rīcību 2011.gada septembrī un oktobrī, jo Pieteicējs, iesniedzot sūdzību Ieslodzījuma vietu pārvaldē 2013.gada 28.janvārī, ir nokavējis faktiskās rīcības apstrīdēšanas termiņu un nav lūdzis to atjaunot (*lietas 7.-13.lapa*).

Lēmuma daļā par pārbaudīto Jelgavas cietuma faktisko rīcību norādīts šāds pamatojums:

[3.1] Saskaņā ar Jelgavas cietuma administrācijas sniegto informāciju 2012.gada 9.oktobrī Pieteicējs tika ievietots uz 6 diennaktīm /vienība/vienības soda izolatora kamerā Nr./kamera/ un tur ir atradies laikposmā no 2012.gada 9.oktobra līdz 2012.gada 15.oktobrim.

Jelgavas cietuma/vienība/vienības soda izolatora kamerā Nr./kamera/ ir uz āru vērsts logs (izmēri - 1,20x0,63m, stiklots ar gaismas caurlaidīgu armētu stiklu), kas nodrošina dabisko apgaismojumu kamerā. Kamerā ir ierīkota piespiedu nosūces ventilācijas sistēma, bet svaiga gaisa pieplūde notiek caur kameras logā ierīkotu resti. Diennakts gaišajā laikā dabiskais apgaismojums no loga ir pietiekams lasīšanai un rakstīšanai. Diennakts tumšajā laikā kamerā tiek ieslēgts dežūrapgaismojums (25W kvēlspuldze), kas nenodrošina iespēju lasīt un rakstīt. Saskaņā ar Jelgavas cietuma 2011.gada 27.maija rīkojumu Nr.47 „Par dienas kārtību notiesātajiem, kuri izcieš sodu zemākajā režīma pakāpē korpusu slēgtās kamerās" rīta celšanās laiks ir noteikts plkst.7.00, bet naktsmiers no plkst.22.00.

Ieslodzījuma vietu pārvalde, izvērtējot iepriekš minēto informāciju, Lēmumā atzina, ka Pieteicējam Jelgavas cietuma /vienība/vienības soda izolatora kamerā Nr./kamera/ laikposmā no 2012.gada 9.oktobra līdz 2012.gada 15.oktobrim nav bijis nodrošināts pietiekams mākslīgais apgaismojums diennakts tumšajā laikā - no rīta celšanās laika, līdz laikam, kad apgaismojumu nodrošina dienas gaisma, un pēcpusdienā un vakarā līdz naktsmiera laikam, kad dienas gaisma vairs nenodrošina dabisko apgaismojumu.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2006.gada 30.maija Noteikumu Nr.423 „Brīvības atņemšanas iestādes iekšējās kārtības noteikumi" (Turpmāk – Noteikumi Nr.423) 44.3.apakšpunktu kameras uzkopšanu veic paši notiesātie.

Soda izolatora kameras uzkopšanai mēnesim ir nodrošināti šādi dezinfekcijas, tīrīšanas un mazgāšanas līdzekļi:

dezinfekcijas līdzeklis-koncentrāts - 0,5 litri;

grīdas kopšanas līdzeklis-koncentrāts - 0,5 litri;

saimniecības pasta - 500 g;

tīrīšanas līdzeklis WC - 1 litrs;

tīrīšanas līdzeklis „Belizna” - 0,5 litri;

kā arī kameras uzkopšanai paredzēts inventārs:

švammes - 1 iepakojums;

metāliskās švammes - 1 iepakojums.

Soda izolatora kameru uzkopšana notiek katru rītu, maiņai veicot posteņu pieņemšanu. Notiesātajiem tiek izsniegts uzkopšanas inventārs (grīdas birste, liekšķere, spainis, grīdas mazgāšanas slota un sūklis), kā arī dezinfekcijas, mazgāšanas un tīrīšanas līdzekļi un dots laiks kameras uzkopšanai. Tādējādi Pieteicēja argumenti par kamerā valdījušo netīrību ir atzīti par nepamatotiem, jo kameras uzkopšana bija Pieteicēja pienākums, bet cietuma administrācija nodrošināja Pieteicēju ar visiem nepieciešamajiem līdzekļiem.

[3.2] Saskaņā ar Jelgavas cietuma administrācijas sniegto informāciju Jelgavas cietuma 8.vienības kamerā Nr./kamera/ Pieteicējs atradās laikposmā no 2012.gada 16.oktobra līdz 2012.gada 9.novembrim, no tā laikposmā no 2012.gada 16.oktobra līdz 2012.gada 26.oktobrim un no 2012.gada 29.oktobra līdz 2012.gada 9.novembrim kamerā bija ievietots vēl viens ieslodzītais.

/vienība/vienības kamerā Nr./kamera/ ir viens atverams stiklots, divviru logs (izmēri - 0,83x0,86m), kurš vērsts uz norobežojošo gaiteni. Norobežojošā gaitenī dienas gaisma ieplūst caur 1,14x1,34 m lielu stikla bloku logu. Kamerā ir uzstādīta virsapmetuma dienasgaismas armatūra IP 22 ar vienu 54 W dienasgaismas lampu. Kameras apsekošanas laikā konstatēts, ka apgaismojums kamerā ir pietiekams lasīšanai un rakstīšanai, jo pa dienu caur kameras logu ieplūst dabiskais apgaismojums un, papildus tam, ir ieslēgts mākslīgais apgaismojums. Kamerā ir ierīkota piespiedu nosūces/pieplūdes ventilācijas sistēma. Kameras apkuri nodrošina norobežojošā gaitenī pie kameras durvīm uzstādītie čuguna radiatori. 2012./2013.gada apkures sezonas laikā kamerā tika nodrošināta temperatūra, ne zemāka par +18°C. Kamerā ir viena divu stāvu gulta. Otrā stāva guļamvietas augstums no grīdas ir 1,50m. Kameras sanitārais mezgls no pārējās kameras telpas ir norobežots ar 1,16 m augstu norobežojumu. Divu stāvu gulta kamerā novietota sanitārajam mezglam pa diagonāli pretējā kameras stūrī. Veicot kontroles mērījumu un kameras apsekošanu, konstatēts, ka no otrā stāva guļamvietas sanitārais mezgls pārredzams daļēji, proti, - nav tieši pārredzams sanitārajā mezglā uzstādītais klozetpods. Ieslodzīto guļamvietas iekārtotas tā, lai no galvgaļa nebūtu pārredzams sanitārais mezgls, līdz ar to, sanitārā mezgla norobežojums daļēji nodrošina privātumu.

Lēmumā atzīts par nepamatotu Pieteicēja arguments, ka kamerā Nr./kamera/ nav bijis loga rāmja, (tas bijis izsists) un loga rāmja, jo kameru apskates žurnālā nav konstatēti ieraksti par bojātu logu/vienība/vienības kamerā Nr./kamera/.

[3.3] Saskaņā ar cietuma sniegto informāciju Jelgavas cietuma /vienība/vienības kamerā Nr./kamera/, kur Pieteicējs atradās laikposmā no 2012.gada 9.novembra līdz 2012.gada 15.novembrim, ir viens uz āru vērsts stiklots logs (izmēri - 1,19x0,62m), kas daļēji nodrošina dienasgaismas ieplūšanu kamerā. Mākslīgo apgaismojumu kamerā nodrošina virs apmetuma uzstādīta dienasgaismas armatūra IP 22 ar vienu dienasgaismas lampu, kuras jauda ir 58 W. Dienasgaismas armatūra nav bojāta. Kamerā ir ierīkota piespiedu/nosūces ventilācija, bet svaigā gaisa pieplūde notiek caur logā ierīkotu ventilācijas resti, kuras izmēri ir 0,24 m x 0,58 m. Kameras sanitārais mezgls ir izvietots stūrī pie kameras durvīm pa labi un ir norobežots tikai no trim pusēm (norobežojumu veido divas kameras sienas, kā arī dzelzs leņķa rāmī iestiprināta saplākšņa plate, kas veido norobežojumu no kameras puses).

Ieslodzījuma vietu pārvalde, izvērtējot Pieteicēja iesniegumā minēto un Jelgavas cietuma sniegto informāciju, konstatēja, ka sanitārais mezgls ir norobežots, bet tikai daļēji, jo, atverot kameras durvis, kurām tieši blakus atrodas sanitārais mezgls, tas nav norobežots un ir labi pārredzams.

[3.4] Jelgavas cietuma/vienība/vienības kamerā Nr./kamera/ ir ierīkota piespiedu nosūces ventilācijas sistēma. Svaiga gaisa pieplūde notiek caur logā ierīkotu 0,24 m x 0,58 m lielu ventilācijas resti.

Pārbaudot informāciju, nav apstiprinājies, ka logam no ārpuses priekšā ir pielikts dēlis. Kameras logs ir vērsts uz āru. Ārpusē aptuveni 2-2,5 m attālumā no loga atrodas 1,5 m augsts žogs, kas noteiktā diennakts laikā var radīt nelielu ēnu kameras loga apakšējā daļā.

Saistībā ar Pieteicēja iesniegumā norādīto par /vienība/vienības kamerā Nr./kamera/ grīdas neapmierinošo stāvokli un grauzējiem kamerā jau 2013.gada 11.janvārī Ieslodzījuma vietu pārvaldē tika saņemts Pieteicēja līdzīga satura 2013.gada 7.janvāra iesniegums un Pieteicējam tika sniegta atbilde, ar 2013.gada 11.februāra lēmumu Nr.1/13.1-J/187, kurā Ieslodzījuma vietu pārvalde Jelgavas cietuma administrācijas faktisko rīcību atzina par tiesisku. Lēmums nav pārsūdzēts un ir stājies spēkā.

[3.5] Jelgavas cietuma /vienība/vienības kamerā Nr./kamera/ ir uz āru vērsts stiklots logs (izmēri - 1,14x0,58m), kas nodrošina dabisko apgaismojumu. Kamerā ierīkota piespiedu nosūces ventilācija. Svaigā gaisa pieplūde notiek caur logā ierīkotu 0,2 x0,58m lielu ventilācijas resti.

[3.6] Attiecībā uz ventilācijas pietiekamību cietuma kamerās Lēmumā norādīts, ka Latvijā nav neviena normatīvā akta, kas reglamentētu prasības ventilācijai ieslodzījuma vietās un nav normatīvo aktu, kas nosaka konkrētus mikroklimata parametru pieļaujamos lielumus. Atbilstoši Ministru kabineta 2003.gada 23.septembra noteikumiem Nr.534 „Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 231-03 „Dzīvojamo un publisko ēku apkure un ventilācija" situācijās, ja vienīgais telpas gaisa piesārņojuma avots ir cilvēki, svaigā gaisa padeves absolūtais minimums ir 15 m^3/h uz cilvēku, bet noteikumi neattiecas uz būvprojektiem, kuri likumā noteiktajā kārtībā iesniegti akceptēšanai līdz 2003.gada 31.decembrim un kuru tehniskie risinājumi atbilst attiecīgajā laikposmā piemēroto normatīvo aktu prasībām. Ņemot vērā apstākli, ka Jelgavas cietuma ēkas ir būvētas pirms 2003.gada 31.decembra, minētie noteikumi uz tām neattiecas. Pārvalde Lēmumā secinājusi, ka ventilācija Jelgavas cietuma /vienība/vienības soda izolatora

kamerā Nr./kamera/, /vienība/vienības kamerā Nr./kamera/, kamerā Nr./kamera/ un kamerā Nr./kamera/ ir pietiekama, jo tiek nodrošināta pietiekoša gaisa cirkulācija.

[3.7] Saistībā ar Pieteicēja argumentiem par materiāliem zaudējumiem saistībā ar cietuma administrācijas nenosūtīto korespondenci Lēmumā secināts, ka saskaņā ar Latvijas Sodu izpildes kodeksa 50.pantu notiesātajiem ir tiesības rakstīt iesniegumus valsts iestādēm, sabiedriskajām organizācijām un amatpersonām. Notiesātā iesniegumus par jautājumiem, kas saistīti ar brīvības atņemšanas soda izpildes apstākļiem, lesniegumu likumā noteiktajā kārtībā izskata brīvības atņemšanas iestādes priekšnieks. Notiesātā iesniegumus par brīvības atņemšanas iestādes administrācijas izdotu administratīvo aktu un faktiskās rīcības apstrīdēšanu izskata leslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieks Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā.

Notiesāto sarakste ar Apvienoto Nāciju Organizācijas institūcijām, Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisija, Tiesībsarga biroju, prokuratūru, tiesu, aizstāvi, kā arī notiesātā ārvalsts pilsoņa sarakste ar savas valsts vai tās valsts diplomātisko vai konsulāro pārstāvniecību, kura pilnvarota pārstāvēt viņa intereses, nav pakļauta pārbaudei. Notiesāto sarakste ar Apvienoto Nāciju Organizācijas institūcijām, Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisiju, Tiesībsarga biroju, prokuratūru, tiesu, kā arī notiesātā ārvalsts pilsoņa sarakste ar savas valsts vai tās valsts diplomātisko vai konsulāro pārstāvniecību, kura pilnvarota pārstāvēt viņa intereses, tiek segta no brīvības atņemšanas iestādes līdzekļiem. Notiesātā sarakste ar valsts pārvaldes iestādēm tiek segta no brīvības atņemšanas iestādes līdzekļiem, ja notiesātā personiskās naudas kartē nav līdzekļu un notiesātais apstrīd šo iestāžu izdotu administratīvo aktu vai faktisko rīcību vai nosūta iesniegumu valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības saņemšanai. Notiesātajiem ir tiesības vērsties ar mutvārdu iesniegumu pie attiecīgām amatpersonām, kuras pieņem apmeklētājus brīvības atņemšanas iestādē. Ja notiesātais vēlas, pieņemšana notiek bez citu personu klātbūtnes.

Savukārt Noteikumu Nr.423 43.2.apakšpunkts noteic, ka notiesātajam ir tiesības vērsties pie brīvības atņemšanas iestādes administrācijas ar mutisku vai rakstisku iesniegumu. Notiesāto iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu lietvedību kārto saskaņā ar normatīvajiem aktiem par iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu lietvedību valsts un pašvaldību institūcijās.

Pārbaudot informāciju secināts, ka Pieteicējs laika posmā no 2012.gada 1.novembra līdz 2013.gada 14.janvārim ir nosūtījis iesniegumus dažādām iestādēm, turklāt ir lūdzis anulēt trīs iesniegumus leslodzījuma vietu pārvaldes un vienu iesniegumu Administratīvajai rajona tiesai.

Pieteicējs nav norādījis ne precīzu skaitu iesniegumu, kas pēc Pieteicēja domām ir pazuduši, ne arī konkrētus to adresātus. Šādos apstākļos Pieteicēja argumenti atzīti par nepamatotiem.

No lieta materiāliem izriet, ka Pieteicējam bija naudas līdzekļu ieskaitījumi no Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras, tātad Pieteicējam bija naudas līdzekļi un saskaņā ar Latvijas Sodu izpildes kodeksa 50.pantu ieslodzījuma vietai nebija jāsūta Pieteicēja iesniegumi par valsts līdzekļiem. Tādējādi nav tikušas ierobežotas Pieteicēja tiesības vērsties ar iesniegumiem valsts pārvaldes iestādēs vai tiesībaizsardzības iestādēs.

[3.8] Ieslodzījuma vietu pārvalde, izvērtējot Jelgavas cietuma administrācijas faktiskās rīcības būtību, un Pieteicēja norādītos argumentus, secināja, ka, nenodrošinot Pieteicējam pietiekamu apgaismojumu, lai Pieteicējs varētu lasīt un rakstīt, kā arī nepietiekamu privātuma līmeni tualetes apmeklējuma laikā, atzina, ka Pieteicējam nav radīts būtisks morāls kaitējums, jo tiesību aizskārums neradīja neatgriezeniskas sekas. Ievērojot Pieteicēja atrašanās cietumā neatbilstošos apstākļos ilglaicīgumu, Lēmumā ir atzīts, ka Pieteicējam kā patstāvīgs atlīdzinājuma veids ir nosakāma iestādes atvainošanās. Lēmumā ir norādīts, ka Pieteicējs savu zināšanu un iespēju robežās nav darījis visu iespējamo, lai kaitējumu mazinātu vai novērstu, jo nav vērsies cietuma administrācijā ar sūdzībām vai iesniegumiem.

[3] Par šādu Lēmumu Pieteicējs Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu (*lietas 4.-6.lapa*), kurā norāda, ka Lēmums ir nepamatots. Pieteicējs norāda, ka pret viņu ir pieļauti cilvēktiesību pārkāpumi – ir pārkāpts Satversmes 95.pants un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.pants. Uzturēšanās apstākļi cietumā ir bijuši necilvēcīgi un pazemojoši.

Pieteicējs norāda, ka nav bijis pietiekams apgaismojuma soda izolatorā, kur viņš pavadīja 6 diennaktis./vienība/Vienības kamerā Nr./kamera/ Pieteicējs nevarēja apmeklēt tualeti, kamēr tur atradās otrs ieslodzītais, jo tualete ir pārredzama gan no kameras puses, gan no durvīm. Šādos apstākļos Pieteicējs atradās 6 diennaktis.

2012.gada 16.oktobrī Pieteicējs tika ievietots kamerā Nr./kamera/ līdz 2012.gada 9.novembrim, šajā kamerā nebija pietiekami norobežota tualete, kamerā bija izsists stikls un rāmis.

Uzturēšanās apstākļi cietumā ir radījuši būtisku Pieteicēja tiesību ierobežojumu, kā dēļ viņš līdz 2013.gada 15.martam ir mēģinājis piecas reizes izdarīt pašnāvību. Pēc piedzīvotā Jelgavas cietumā Pieteicējs ir noskaņots agresīvi un viņam ir nosliece uz suicīdu.

Tiesā 2014.gada 12.februārī saņemts pieteikuma precizējums, kurā Pieteicējs norāda, ka nepiekrīt Lēmumam daļā par noteikto atlīdzinājumu saistībā ar nepietiekamo apgaismojumu soda izolatorā Nr./numurs/ un nepietiekamu tualetes norobežojumu kamerā Nr./kamera/ un /vienība/vienības kamerā Nr./kamera/. Par apgaismojuma trūkumu soda izolatorā Pieteicējs lūdz noteikt atlīdzinājumu par morālo kaitējumu 850 *euro* apmērā, bet par pietiekama privātuma nenodrošināšanu kamerā Nr./kamera/ un /vienība/vienības kamerā Nr./kamera/ Pieteicējs lūdz noteikt atlīdzinājumu par morālo kaitējumu 3 850 *euro* apmērā.

[4] Rakstveida paskaidrojumos tiesai Ieslodzījuma vietu pārvalde iesniegto pieteikumu neatzīst un lūdz noraidīt kā nepamatotu (*lietas 20.-24.lapa*). Iestāde atsaucas uz tiem pašiem argumentiem un apsvērumiem, kas norādīti pārsūdzētajā Lēmumā.

[5] Tiesas sēdē Pieteicējs iesniegto Pieteikumu uzturēja atbilstoši pieteikuma precizējumiem un atkārtoja tos pašus argumentus, kas norādīti pieteikumā, uzsverot, ka viņam ir nodarīts smags morāls kaitējums.

[6] Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārstāvis iesniegto pieteikumu neatzina un lūdza noraidīt. Pārstāvis norādīja, ka faktiski Pieteicēja iesniegums ir apmierināts daļā par cietuma faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku, tādēļ ir risināms tikai jautājums par kaitējuma atlīdzinājumu. Ieslodzījuma vietu pārvaldes ieskatā Pieteicējam noteiktais atlīdzinājuma veids ir atbilstošs un samērīgs.

Motīvu daļa

[7] Pārbaudot lietā esošos rakstveida pierādījumus, izvērtējot pieteikumā norādītos argumentus un lietā esošos pušu rakstveida paskaidrojumus, tiesa atzīst, ka pieteikums ir daļēji apmierināms.

[8] No lietas materiāliem secināms un procesa dalībnieku paskaidrojumiem tiesas sēdē secināms, ka faktiski strīds starp pusēm ir par Pieteicējam nodarītā kaitējuma būtiskumu un Pieteicējam noteiktā atlīdzinājuma veidu un apmēru. Apstākļi, uz kuriem Pieteicējs bija norādījis apstrīdēšanas iesniegumā un Pieteikumā tiesai, ar Ieslodzījuma vietu pārvaldes Lēmumu ir atzīti par prettiesisku ieslodzījuma vietas faktisko rīcību, kas aizskāra Pieteicēja subjektīvās tiesības. Vienlaicīgi secināms, ka Pieteikumā tiesai un arī paskaidrojumos tiesas sēdē Pieteicējs atsaucās tikai uz tiem apstākļiem, kas ar Lēmumu ir atzīti par prettiesiskiem uzturēšanās apstākļiem. Pieteicēja iebildumi pieteikumā tiesai salīdzinājumā ar apstrīdēšanas iesniegumu ir sašaurināti arī Pieteicēja pieteikuma precizējumos, ko Pieteicējs iesniedzis tiesai 2014.gada 12.februārī, kur norāda, ka nepiekrīt Lēmumam daļā par noteikto atlīdzinājumu saistībā ar nepietiekamo apgaismojumu soda izolatorā Nr./numurs/ un nepietiekamu tualetes norobežojumu kamerā Nr./kamera/ un /vienība/vienības kamerā Nr./kamera/. Par apgaismojuma trūkumu soda izolatorā Pieteicējs lūdz noteikt atlīdzinājumu par morālo kaitējumu 850 *euro* apmērā, bet par pietiekama privātuma nenodrošināšanu kamerā Nr./kamera/ un /vienība/vienības kamerā Nr./kamera/ Pieteicējs lūdz noteikt atlīdzinājumu par morālo kaitējumu 3 850 *euro* apmērā.

[9] Ievērojot to, ka starp pusēm nav strīda par Jelgavas cietuma administrācijas pieļauto pārkāpumu konstatēšanu (*skat. sprieduma [3] punktu*), tiesa atzīst, ka atkārtota lietas faktisko apstākļu pārbaude un izvērtēšana lietā nav nepieciešama, bet lietā ir veicama prasījuma pārbaude daļā kaitējuma atlīdzinājumu un lietas faktisko apstākļu izvērtējums tādās robežas, ciktāl tas attiecas uz Pieteicējam nodarītā morālā kaitējuma smagumu un atlīdzinājuma veidu un apmēru.

[10] Saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes 95.pantu, valsts aizsargā cilvēka godu un cieņu. Spīdzināšana, citāda cietsirdīga vai cieņu pazemojoša izturēšanās pret cilvēku ir aizliegta. Nevienu nedrīkst pakļaut nežēlīgam vai cilvēka cieņu pazemojošam sodam. Latvijas Sodu izpildes kodeksa 4.panta otrās daļas 2.punktā noteikts, ka izpildot jebkura veida kriminālsodu, ir jāievēro pamatprincips, ka sodu izpildes praksē ir nodrošināmas likumā noteiktās garantijas pret spīdzināšanu un necilvēcīgu vai pazemojošu soda piemērošanu notiesātajai personai; soda izpildes mērķis nav sagādāt fiziskas ciešanas vai pazemot cilvēka cieņu.

Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.pants noteic, ka nevienu cilvēku nedrīkst spīdzināt vai cietsirdīgi vai pazemojoši ar viņu apieties vai sodīt.

Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 7.pants noteic, ka nevienu nedrīkst pakļaut spīdzināšanai vai nežēlīgi, necilvēcīgi vai pazemojoši apieties ar viņu vai sodīt. Savukārt šā pakta 10.pants noteic, ka visām personām, kurām atņemta brīvība, ir tiesības uz humānu apiešanos un cilvēka personībai piemītošās pašcieņas respektēšanu. Tas nozīmē, ka pret personām, kurām ir ierobežota brīvība, nedrīkst izturēties pretēji šā pakta 7.panta noteikumiem, kā arī personas nedrīkst tikt pakļautas citām grūtībām vai ierobežojumiem kā tikai tām, kas izriet no brīvības atņemšanas apstākļiem. Personas, kurām atņemta brīvība, bauda visas tiesības, kas noteiktas paktā, ar tiem ierobežojumiem, kas slēgtā vidē ir neizbēgami.

[11] Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments par ieslodzījumā esošo notiesāto personu cilvēktiesību apjomu ir norādījis, ka ieslodzījumā esoša persona ir neaizsargāta, tā ir absolūtā valsts pakļautībā un līdz ar to arī aizsardzībā. Lai kādu iemeslu dēļ persona atrastos ieslodzījumā, Satversmes 95.pants un Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.pants prasa, ka apstākļiem jābūt tādiem, kas neizbēgami izriet no ieslodzījuma fakta un kas atbilst cieņas pilnai attieksmei pret cilvēku. Ieslodzījuma apstākļi nedrīkst pārsniegt ar ieslodzījuma faktu neizbēgami saistīto ciešanu slieksni. Tas, ka cilvēkam ieslodzījumā ir jādzīvo sanitāros apstākļos, ir pašsaprotami. Ar šo vajadzību ieslodzījumā esošā persona nekādi neatšķiras no pārējiem cilvēkiem. Nespēja apmierināt šo pamatvajadzību pienācīgā līmenī normālā gadījumā liek justies cilvēkam pazemojoši *(skat. Augstākās tiesas 2010.gada 6.maija lēmuma lietā Nr.160/2010 18.punktu).*

Latvijas Sodu izpildes kodeksa 4.panta otrās daļas 1.punktā noteikts, ka, izpildot jebkura veida kriminālsodu, ievērojami šādi pamatprincipi - sodu izpildes praksē ir nodrošināmas likumā noteiktās garantijas pret spīdzināšanu un necilvēcīgu vai pazemojošu soda piemērošanu notiesātajai personai; soda izpildes mērķis nav sagādāt fiziskas ciešanas vai pazemot cilvēka cieņu, vai izstumt viņu no sabiedrības.

Latvijas Sodu izpildes kodeksa 77.panta pirmā daļa noteic, ka notiesātajiem, kuri izcieš sodu brīvības atņemšanas iestādēs, nodrošināmi epidemioloģiskās drošības un higiēnas noteikumiem atbilstoši sadzīves apstākļi.

No minētajām tiesību normām un tiesu prakses atziņām izriet valsts pozitīvs pienākums nodrošināt brīvības atņemšanas iestādēs atrodošās personām tādus sadzīves apstākļus, kas atbilst vispārējām higiēnas prasībām un nerada epidemioloģiskās drošības apdraudējumus, aizliegta necilvēcīga, cilvēka cieņu pazemojoša un slikta izturēšanās pret personu.

Lai pārkāpums atbilstu Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.pantam, apiešanās raksturam ir jāsasniedz minimālais bardzības līmenis, kura novērtēšana ir relatīva pēc būtības. Tā ir atkarīga no lietas faktu kopuma un, jo īpaši, no apiešanās rakstura un konteksta, tās izpildes elementiem, ilguma, tās izraisītajām fiziskajām vai psihiskajām sekām, kā arī dažkārt no cietušā dzimuma, vecuma un veselības stāvokļa (*sk., piemēram, 2006.gada 4.maija sprieduma lietā „Kadiķis pret Latviju" 45.punktu*).

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir uzsvērusi, ka slikta izturēšanās jākonstatē minimālajā smaguma pakāpē, lai uz to varētu attiecināt Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.pantu. Šīs pakāpes novērtējums ir relatīvs; tā ir atkarīga no visiem lietas apstākļiem, proti, no tā, cik ilgi šāda izturēšanās ir bijusi, no tās fiziskajām un psiholoģiskajām sekām un dažos gadījumos no cietušā dzimuma, vecuma un veselības stāvokļa (*sk., piem., Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2000.gada 26.oktobra sprieduma lietā Kudla v. Poland § 91*)

[12] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 92.pantu ikviens var prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

Administratīvā procesa likuma 94.panta ceturtajā daļā ir noteikts, ka atlīdzināšanas pienākumu attiecīgais publisko tiesību subjekts var izpildīt, atjaunojot stāvokli, kāds pastāvēja pirms zaudējuma vai kaitējuma nodarīšanas, vai, ja tas nav vai nav pilnībā iespējams vai nav adekvāti, samaksājot atbilstīgu atlīdzinājumu naudā.

Pieteicējs cilvēktiesībām neatbilstošus apstākļus jau ir izcietis, līdz ar to nav iespējams situāciju pavērst atpakaļ un restitūcija nav iespējama. Tādējādi ir izvērtējams jautājums par cita atbilstīga atlīdzinājuma veida noteikšanu.

[13] Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Atlīdzināšanas likums) 9.pants noteic, ka morālais kaitējums ir fiziskās personas ciešanas, kuras tai izraisījis būtisks šīs personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums. Saskaņā ar Atlīdzināšanas likuma 14.pantu personisko un morālo kaitējumu nosaka atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskāruma smagumam, ņemot vērā iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus, cietušā rīcību un līdzatbildību, kā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus (panta pirmā daļa).

Atlīdzināšanas likuma 14.panta ceturtā daļa noteic, ja iestāde vai tiesa, izvērtējot konkrētā gadījuma apstākļus, konstatē, ka privātpersonas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums nav smags, morālā kaitējuma patstāvīgs vai papildu atlīdzinājums var būt iestādes rakstveida vai publiska atvainošanās.

Lai personai būtu tiesības uz atlīdzinājumu, atbilstoši Atlīdzināšanas likuma 6.panta pirmajai daļai, jākonstatē, ka starp iestādes prettiesisko rīcību un cietušajam nodarīto kaitējumu pastāv tieša cēloņsakarība – objektīva saikne starp iestādes rīcību un tās radītajām laika ziņā sekojošām zaudējumu nodarošām sekām.

Pieteicējs ir norādījis, ka prettiesiskā rīcība ir izraisījusi sekas – Pieteicējs ir kļuvis agresīvs un viņam ir suicidālas noslieces, ko pamato arī Pieteicēja vairākkārtēji suicīda mēģinājumi. No lietas materiāliem (*lietas 142.lapa*) secināms, ka objektīvi apstiprinās tikai viens suicīda mēģinājums 2012.gada 27.decembrī, bet pārējie suicīda mēģinājumi, pakaroties, uz ko norādījis Pieteicējs, nav apstiprinājušies. No Veselības inspekcijas 2013.gada 15.maija atzinuma redzams, ka Pieteicējam ir noteikta diagnoze: Emocionāli nestabila personība. Demonstratīvi suicidāla un manipulatīva uzvedība. Tiesas vērtējumā šāda diagnoze norāda uz Pieteicēja psihiskās veselības novirzēm pēc asociāla uzvedības tipa, bet lietā nav nekādu ziņu par to, ka šādas Pieteicēja uzvedības novirzes ir radušās tieši Jelgavas cietuma uzturēšanās apstākļu rezultātā, tātad nav konstatējama tieša cēloniskā sakarība. Turklāt tiesa norāda, ka psihoemocionāla rakstura sekas ir attiecināmas uz personiskā kaitējuma veidu, kā kaitējumu personas fiziskai un/vai psihiskai veselībai, bet Pieteicējs nav lūdzis noteikt personisko kaitējumu.

Ar Lēmumu Pieteicējam kā patstāvīgs atlīdzinājuma veids noteikta iestādes atvainošanās. Šāds atzinums ir izdarīts, pamatojoties uz to, ka iestādes vērtējumā tiesību ierobežojums nav radījis smagas un neatgriezeniskas sekas, kā arī tas apstāklis, ka Pieteicējs nav aktīvi iestājies par savu tiesību aizsardzību. Vienlaicīgi Lēmumā arī atzīts, ka Pieteicējs nevarēja aktīvi un kvalitatīvi ietekmēt sava stāvokļa krasu uzlabošanos.

[14] Tiesas ieskatā Pieteicējam noteiktā atlīdzinājuma veids nav atbilstošs viņa tiesību aizskārumam.

Analizējot atsevišķi katru prettiesisko faktisko rīcību veidojošo apstākļu un faktoru kopumu, tiesa nonāk pie šādiem apsvērumiem:

[14.1] Eiropas Cietumu noteikumu 18.2.apakšpunkts noteic, ka logiem telpās, kur ieslodzītajiem ir jāstrādā, jādzīvo vai jāpulcējas ir jābūt pietiekami lieliem, lai ieslodzītie normālos apstākļos varētu lasīt vai strādāt. Tātad starptautiskajos standartos ir paredzēta īpaša nozīme dabiskā apgaismojuma pieejamībai. Vienlaicīgi loģiski secināms, ka ieslodzītajiem ir jānodrošina ne tikai pietiekams dabiskā apgaismojuma līmenis, lai varētu netraucēti lasīt un rakstīt, nenoslogojot redzi, bet arī jānodrošina, lai lasīšana un rakstīšana nebūtu neiespējama vispār apgaismojuma (tajā skaitā arī mākslīgā apgaismojuma) trūkuma dēļ gan kā dabīgā apgaismojuma kompensēšana vai arī tā aizstāšana ar mākslīgo apgaismojumu.

Lietā ir konstatēts, ka soda izolatorā Nr./numurs/nav bijis pieejams mākslīgais apgaismojums, izņemot nakts dežūrapgaismojumu (25W) kvēlspuldze (*skat. Sprieduma [3.1] punktu*). Tiesas ieskatā cilvēkam piemīt dabiska nepieciešamība pēc apgaismojuma kā tāda un konkrētajā gadījumā nav apspriežams jautājums par dabīgā apgaismojuma pieejamību. Kaut arī nav strīda, ka dabiskais apgaismojums lielākā vai mazākā mērā ir bijis pieejams, tomēr tā nepilnības (ievērojot laika periodu, kad Pieteicējs atradies šādos apstākļos – ziemas mēneši) un kompensējošā apgaismojuma nepieejamība ir atzīstama par būtisku Pieteicēja subjektīvo tiesību aizskārumu.

Latvijas ģeogrāfiskais stāvoklis (platuma grādi) objektīvi liedz iespēju izmantot tikai dabisko apgaismojumu. Proti, meteoroloģiskie pētījumi liecina, ka visvairāk saulaino dienu – vidēji 28–30 - ir no maija līdz augustam, tad saule spīd vidēji 8-10 stundas dienā, savukārt novembrī, decembrī un janvārī 10-12 dienās ar sauli tā spīd vidēji tikai 2-3 stundas dienā (skat., pie., http://www.meteo.lv/lapas/vide/klimata-parmainas/latvijas-klimats/latvijas-klimats?id=1199&nid=562). Tādējādi tiesa atzīst, ka Pieteicēja pretenzijas pret nepietiekamo apgaismojumu ir pamatotas un pamatoti ir Pieteicēja argumenti, ka šādi apstākļi ir atzīstami par necilvēcīgiem.

Šādos apstākļos Pieteicējs ir atradies sešas dienas, kas tiesas ieskatā nevar tikt vērtēts kā maznozīmīgs pārkāpums īslaicīguma nozīmē.

[14.2] Tiesas vērtējumā ir atzīstams, ka sanitārā mezgla nepietiekams norobežojums ir atzīstams par pietiekami smagu tiesību aizsarkumus, kas vienozīmīgi nav savienojams ar Satversmes 95.panta satur un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.panta saturu, jo šādos apstākļos tiek aizskarta personas cieņa un gods un nepieciešamība kārtot dabiskās vajadzības nenorobežotā tualetē ir atzīstama par pazemojošiem apstākļiem.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa lietā *Makarov v. Russia*, ir atzinusi, ka ir pārkāpts Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.pants, jo lietā tika konstatēts, ka tualetes norobežojuma augstums ir bijis 145 līdz 165 centimetri un aizslietnis ir bijis uzstādīts tikai no vienas sanitārā mezgla puses. Sanitārais mezgls bija daļēji pārredzams no divstāvu gultas otrā stāva un to varēja pārraudzīt arī uzraugi, stāvot pie ieejas durvīm (Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 12.marta sprieduma § 97).

Tiesa atzīst, ka šādi faktiskie apstākļi ir attiecināmi uz izskatāmo lietu, jo norobežojums kamerā Nr./kamera/ ir bijis uzstādīts tikai no vienas puses, norobežojuma augstums bija 1,16m, bet divstāvu gultas augstums, kurā atradies cits ieslodzītais bija 1,5m (*skat, sprieduma [3.2] punktu*), bet /vienība/vienības kamerā Nr./kamera/, kaut arī Pieteicējs kamerā ir atradies viens, tualete bija norobežota tikai no vienas puses (skat. sprieduma [3.3] punktu) tādējādi nenodrošinot privātumu no cietuma uzraugu puses.

[15] Pieteicējs atbilstoši pieteikuma precizējumiem lūdz noteikt morālā kaitējuma atlīdzinājumu 4 700 *euro* apmērā (*lietas 140.-141.lapa*).

Kā tiesa ir konstatējusi iepriekš, lietā nav strīda, ka Jelgavas cietuma faktiskā rīcība ir atzīta par prettiesisku, tādējādi arī ir atzītas Pieteicēja tiesības uz atlīdzinājumu. Ar Lēmumu Pieteicējam ir noteikts patstāvīgs atlīdzinājuma veids – rakstveida atvainošanās. Par cik Pieteicējs uztur prasījumu par morālā kaitējuma atlīdzināšanu naudā, šāds prasījums ir vērtējams kā pieteikums par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu daļā par atlīdzinājumu.

Nosakot atlīdzību tiesa ņem vērā uzturēšanās laiku cilvēktiesībām neatbilstošos apstākļos – kopā 6 dienas bez atbilstoša apgaismojuma un 27 dienas kamerās, kurās nebija nodrošināts pietiekams privātuma līmenis tualetes apmeklējuma laikā.

Tiesa ņem vērā arī Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta atziņas, kas ietvertas 2012.gada 11.maija sprieduma lietā Nr.SKA–120/2012 [9] un [11] punktā. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments ir norādījis, ka atlīdzinājuma noteikšanai ir jāņem vērā arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas atzītais, ka, pat ja valsts ir atzinusi cilvēktiesību pārkāpumu, bet noteikusi atlīdzinājumu, kas ir ievērojami zemāks par minimumu, kādu Eiropas Cilvēktiesību tiesa parasti piešķir par attiecīgu pārkāpumu, persona saglabā upura statusu Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 34.panta izpratnē. Līdz ar to, nosakot atlīdzinājumu, tiesai jāsalīdzina Eiropas Cilvēktiesību tiesas noteiktais atlīdzinājums līdzīgās lietās un jāņem vērā ne tikai Latvijas ekonomiskās iespējas, bet arī tas, ka atlīdzinājums par morālo kaitējumu nedrīkst būt ievērojami zemāks par minimumu, kādu noteikusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa salīdzināmās lietās (*sk. Senāta 2011.gada 18.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-161/2011 17.punktu ar tur minētajām atsaucēm uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2010.gada 20.jūlija spriedumu lietā „Ciorap pret Moldovu" un 2006.gada 19.oktobra spriedumu lietā „Tomašić pret Horvātiju"*). Pārkāpuma ilgums ir viens no apstākļiem, kas ir ņemams vērā, nosakot atlīdzinājuma apmēru. Tajā pašā laikā, tas nav vienīgais kritērijs. Piemēram, lietā par necilvēcīgiem apstākļiem ieslodzījuma vietā „Kadiķis pret Latviju" (Nr.2) (2006.gada 4.maija spriedums) Eiropas Cilvēktiesību tiesa noteica 7 000 euro lielu atlīdzinājumu par nemantisko kaitējumu apstākļos, kad persona soda izolatorā bija pavadījusi 15 diennaktis. Konkrētajā gadījumā pārkāpuma kopējais ilgums ir mazliet vairāk par mēnesi, tomēr necilvēcīgie apstākļi ir bijuši intensīvi (gandrīz nepārtraukti).

Tiesa norāda, ka morālā kaitējuma atlīdzinājumam ir jākalpo ne tikai kā gandarījumam Pieteicējam par tiesību ierobežojumu, bet arī preventīvajai funkcijai. Lietā ir konstatēts, ka pret Pieteicēju pieļautie pārkāpumi ir saistīti ar tādu apstākļu pastāvēšanu, kuru novēršana nav saistīta ar lieliem materiāliem ieguldījumiem un vienlaicīgi ir attiecināmi uz cilvēktiesību minimālo prasību ievērošanu. Tātad konkrētajā gadījumā nav atrodami nekādi racionāli attaisnojumi finansējuma trūkumā, bet iemesli ir meklējami attieksmē pret ieslodzīto uzturēšanās apstākļiem. Vienlaicīgi ir secināms, ka ieslodzījumu vietās tiek veikti pastāvīgi uzlabojumi, kas ir pozitīvi novērtēti arī Tiesībsarga ziņojumos, īpaši arī attiecībā uz Jelgavas cietuma administrāciju (*lietas 35.-38.lapa*), kur atzīts, ka administrācija pieliek maksimālas pūles situācijas uzlabošanā. Šāds apstāklis tomēr pats par sevi neatstāj ietekmi uz valsts pozitīvajiem pienākumiem cilvēktiesību standartu ievērošanā, ko tā uzņēmusies ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas ratifikāciju un cilvēktiesību garantēšanu Satversmes 8.nodaļā.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir uzsvērusi, ka slikta izturēšanās jākonstatē minimālajā smaguma pakāpē, lai uz to varētu attiecināt Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.pantam. Šīs pakāpes novērtējums ir relatīvs; tā ir atkarīga no visiem

lietas apstākļiem, proti, no tā, cik ilgi šāda izturēšanās ir bijusi, no tās fiziskajām un psiholoģiskajām sekām un dažos gadījumos no cietušā dzimuma, vecuma un veselības stāvokļa (sk., piem., 2000.gada 26.oktobra sprieduma lietā *Kudla v. Poland* § 91). Eiropas Cilvēktiesību tiesa arī atzinusi apiešanos par „pazemojošu", ja tās mērķis bija iedvest upuriem bailes, satraukumu, nepilnvērtības sajūtu, kas tos pazemoja un padarīja mazvērtīgus (*skatīt Eiropas Cilvēktiesību tiesas sprieduma lietā Kudla v. Poland §92*).

Tātad cilvēktiesību pārkāpums, t.sk. arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.panta pārkāpums pats par sevi rada personas cieņas un goda aizskāruma elementu, jo necilvēcīgu un pazemojošu apstākļu pastāvēšana pati par sevi atzīstama par cilvēka pašcieņu pazemojošu. Savukārt uz tādām būtiskām personiskā aizskāruma sekām (daļā par goda uz cieņas aizskārumu), kas sniedzas ārpus morālā kaitējuma, Pieteicējs nenorādīja.

Citastarp tiesa noraida kā nepamatotu Ieslodzījuma vietu pārvaldes argumentu, ka būtiski ir konstatēt tiesību pārkāpuma izdarīšanas nodomu.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa šajā sakarā ir norādījusi: kaut gan viens no vērā ņemamajiem faktoriem ir šādas izturēšanās nolūks un jo sevišķi ir jāizvērtē tas, vai tās nolūks ir bijis pazemot vai noniecināt cietušo, tomēr šāda nolūka neesamība ne vienmēr ļauj secināt, ka nav noticis 3. panta pārkāpums (*sk., piem., Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2001.gada 19.aprīļa sprieduma lietā Peers v. Greece §74*).

[16] Ņemot vērā visus iepriekš norādītos apstākļus un izdarītos secinājumus, tiesa atzīst, ka Pieteicējam nodarītais morālais kaitējums ir būtisks un atbilstošākais atlīdzinājuma veids ir kompensācija naudā. Izvērtējot atlīdzinājuma apmēra atbilstīgumu pārkāpumam tiesa secina, ka tiesu prakse šajā jomā ir izteikti kazuistiska un individuāla. Konkrētajā gadījumā tiesa konstatē, ka Pieteicēja līdzatbildība nav konstatējama, jo no viņa gribas pārkāpumu veidojošie elementi nav bijuši atkarīgi un arī iestāde ir atzinusi, ka Pieteicējs nevarēja būtiski ietekmēt sava stāvokļa uzlabošanos. Ņemot vērā visu konstatēto apstākļu kopumu, kopējo tiesību ierobežojuma ilgumu un intensitāti, tiesa atzīst, ka Pieteicējam ir nosakāms atlīdzinājums 1 500 *euro* apmērā, kas veido gandrīz 50 *euro* atlīdzinājumu par katru tiesību pārkāpuma dienu. Tiesa uzskata, ka šādam kaitējuma atlīdzinājumam ir jākalpo ne tikai kā samērīgam gandarījumam Pieteicējam par sagādātajām ciešanām, bet tam būs arī pietiekami efektīvs preventīvs raksturs, lai iestrāde turpmāk atturētos no līdzīgu pārkāpumu atkārtošanās – kas īpaši attiecas uz apgaismojuma nepieejamību vispār un tualetes norobežojuma izteiktu nepietiekamību.

[17] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta otro daļu, ja pieteicējs no valsts nodevas samaksas bijis atbrīvots un pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, valsts nodevu piespriež no atbildētāja.

Ar Administratīvās apgabaltiesas 2013.gada 3.septembra lēmumu Pieteicējs pilnībā atbrīvots no valsts nodevas samaksas, tātad, ņemot vērā to, ka Pieteicēja pieteikums tiek daļēji apmierināts, valsts nodeva par pieteikuma izskatīšanu tiesā 28,46 euro apmērā ir piespriežama no atbildētāja.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta otro daļu, 246.-251., 289.-291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda:

apmierināt daļēji /A.J./ pieteikumu par nodarītā morālā kaitējuma atlīdzinājuma noteikšanu.

Uzlikt par pienākumu Latvijas Republikai mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas atlīdzināt /A.J./, personas kods /personas kods/, nodarīto morālo kaitējumu 1 500 (viens tūkstotis pieci simti) *euro*, sakarā ar konstatēto Jelgavas cietuma administrācijas prettiesisko faktisko rīcību – nenodrošinot Pieteicējam tiesības uz pietiekošu apgaismojumu Jelgavas cietuma /vienība/vienības soda izolatorā Nr./numurs/ un nenodrošinot pietiekamu privātumu tualetes apmeklējuma laikā Jelgavas cietuma /vienība/vienības kamerā Nr./kamera/ un/vienība/vienības kamerā Nr./kamera/

Noraidīt /A.J./pieteikumu pārējā daļā.

Uzlikt pienākumu Latvijas Republikai atlīdzināt par labu valsts budžetam valsts nodevu 28,46 *euro* (divdesmit astoņi *euro*, 46 centi).

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rēzeknes tiesu namā.

Spriedums sastādīts 2014.gada 28.aprīlī.

Tiesnesis P.Novičenoks